

Het verdriet van de gelovige in deze tijd

(niet-gepubliceerde column Knack), juni 2015

Godsdienst en geloof zijn in deze tijd ofwel een non-issue, ofwel een zeer explosief onderwerp: iets tussen de twee lijkt nauwelijks te bestaan. De ene keer overheerst totale onverschilligheid en wordt het doodgezwegen, de andere keer laaien de emoties fel op, zowel bij voor- als tegenstanders. Het lijkt alsof er alleen maar polariserend over gesproken kan worden: er normaal en inhoudelijk over praten gebeurt bijna nooit. Gelovigen zelf ervaren dat de intolerantie tegenover godsdienst als zodanig erg toeneemt. Soms uit zich dat als koele aversie, soms als militante godsdiensthaat. Moeten gelovigen zich dan echt voorbereiden op een nieuw catacombentijdperk?

In het zogenaamde postchristelijke tijdperk is tolerantie het enige absolute dogma, en wanneer je hier niet 100% in meegaat, word je in de hoek gedruimd van de 'intoleranten'. Wanneer gelovigen bijv. opkomen vóór de waarde van het leven, wordt dat vertaald als: 'Jullie zijn tégen abortus'. Of wanneer iemand pleit vóór euthanasie, heet dat 'vrije meningsuiting', wanneer iemand ertégen pleit, heet het 'intolerant en veroordelend'. Het eerste is progressief en dus per definitie goed, het tweede wordt als 'conservatief' bestempeld en dus bij voorbaat fout of verdacht: de inhoudelijke argumenten zijn hierbij irrelevant, beeldvorming is (bijna) alles tegenwoordig.

Een gelovige die werkelijk enthousiast is over zijn God, kan dat bijna aan de straatstenen niet kwijt: wat voor hem wézenlijk is en van levensbelang, is taboe in de samenleving. Vergelijk dit bijv. met een voetbalfan die gepassioneerd en honderduit over zijn favoriete sport praat: mensen hebben daar respect voor, soms bewondering, soms lachen ze geamuseerd. Maar bij geloof is dit totaal anders: mensen worden oncomfortabel, vinden het ongepast, draaien zich gegeneerd weg. Passioneel zijn voor kunst, muziek, sport, cultuur... geldt als lovenswaardig, maar passie voor godsdienst als gevaarlijk, sektarisch en extreem!

De huidige uitbarstingen van religieus geweld in radicale groepen van de islam spelen hier natuurlijk een rol in, OK. Maar waarom straalt dat imago van religieus fanatisme dan ook af op een godsdienst die hier niets mee te maken heeft? Het is goedkoop voer voor mensen die van de daken schreeuwen 'dat alle religies bron zijn van oorlog en bloedvergieten'. Het fanatisme van een kleine groep van één godsdienst wordt ineens álle stromingen van álle godsdiensten aangewreven. Deze dooddoener verkoopt al decennia goed, of de feiten nu kloppen of niet, en je wordt er doodmoe van dit constant te weerleggen.

Maar leven we niet in een seculiere samenleving dan? Natuurlijk wel, maar wat betekent dat dan eigenlijk? Dat er in de publieke ruimte plaats is voor álle religies, of voor geen énkele? Moet iedereen misschien zijn persoonlijke geloofsovertuigingen krampachtig verborgen houden omdat dat voor sommigen tot aanstoot zou kunnen zijn? Sommigen willen 'vrijheid van gódsdienst' interpreteren als 'vrijheid ván godsdienst' (Engels: 'freedom of religion' vs. 'freedom from religion'). De scheiding tussen kerk en staat wordt door diezelfde mensen uitgelegd als een scheiding tussen geloof en politiek: alsof politici in hun beroepsleven abstractie moeten maken van hun privé-geloofsovertuigingen. De

scheiding tussen beide moet voor hen lijken op een betonnen muur met prikkeldraad (zoals in Palestina); maar waarom kan het geen vriendelijk haagje zijn zoals tussen twee goede burens? In Amerika geldt het als normaal wanneer de president zegt 'God bless America'; bij ons zou iedereen kromme tenen krijgen, maar waarom eigenlijk? Er wordt een cordon sanitaire rond religie gebouwd, een veiligheidszone met landmijnen: want 'religie kan tot fanatisme leiden'. OK, en voetbal niet dan? Nog nooit van hooliganisme gehoord, van de 39 doden bij het Heizeldrama (1985), de 74 doden bij de voetbalmatch in Egypte (2012), 15 doden in Kinshasa (2014)...? Toch horen we nergens stemmen om 'dan maar alle voetbal te verbieden!' Het voetbalgeweld houdt politici in ieder geval niet tegen om zich bij voetbalmatches uitvoerig te laten zien.

Godsdienst wordt vaak in de media onfair in beeld gebracht: karikaturen doen het altijd beter dan genuanceerde berichtgeving. Soms worden ook flagrante onjuistheden uitgebracht, die 'het goed doen': 'De Da Vinci code' bijv. verkocht met miljoenen omdat het een cocktail brengt van religie en samenzweringstheorieën, terwijl elke wetenschapper je kan vertellen dat de zogenaamde 'evangelies' van Judas en Thomas vervalsingen zijn van eeuwen na Christus. De fouten van de Kerk en van christenen worden in de media buiten proportie uitgesmeerd en maximaal uitgebuit om haar in een klein hoekje te duwen. Verwijten aan de Kerk over fouten van vorige eeuwen blijven maar herhaald worden: we vinden dat ex-gedetineerden een nieuwe kans moeten krijgen en niet blijvend gestigmatiseerd mogen worden, maar de kerkschandalen worden tot in den treure onder de neus gewreven.

Deze reacties kwetsen gelovigen wel degelijk. Iets wat voor henzelf als zeer waardevol in hun leven wordt ervaren, wordt als snert behandeld. Het christendom wordt superkritisch met een vergrootglas onderzocht, de moderne 'New Age'-alternatieven worden gulzig ingedronken. De onbalans is soms schrijnend. Het scepticisme selectief. Tolerantie ook. Cynisme is gemakkelijk, want een cynicus steekt zelf zijn nek niet uit. Het christelijk geloof is overigens een gemakkelijk doelwit, want zij prediken toch vergeving en de andere wang, of niet? Nee, zij zullen geen bommen gooien en redacties uitmoorden. Maar het kwetst wel echt.

Wat vaak nog meer kwetst dan kritieken, is gewoon het feit dat er vaak helemaal níet over mag gesproken worden: de cultuur van doodzwijgen. Een serie als 'De ketter en de kerkvorst' was daar een zeldzame positieve uitzondering op, maar in het algemeen ervaart de gelovige dat hij zijn ei nergens kwijt kan. Het voelt aan als verwerping. Alsof je een medicijn hebt gevonden voor een ernstige ziekte, maar je mag dit niet aan anderen vertellen, want 'dan dring je je mening op'. Of zoals iemand die in de woestijn grote dorst geleden heeft en dan een waterbron gevonden heeft; als hij dat aan de andere dorstlijdenden wil vertellen, zeggen ze hem geïrriteerd: 'Val ons niet lastig met je geloof, kom ons de les niet spellen, jij die denkt dat je het altijd beter weet'. Vele gelovigen laten zich ook door scherpe opmerkingen of verwijten de mond snoeren, of weten niet hoe hierop te antwoorden. De Kerk is vroeger zeker intolerant geweest, maar de intolerantie van het andere kamp moet er tegenwoordig absoluut niet voor onderdoen.

Godsdienst wordt weggemoffeld uit het openbare leven, en als 'irrelevant' betiteld: 'we kunnen gerust zonder, pardon, we kunnen zelfs béter zonder'. Maar de grote crisissen in onze maatschappij zijn niet zozeer economisch, financieel of

politiek: de bankencrisis van 2008 was in wezen het gevolg van een gebrek aan morele principes (nl. de ongebreidelde hebzucht van bankiers en aandeelhouders): de diepere crisis in onze cultuur is altijd spiritueel en gaat over zingeving, levensdoelen, welke waarden 'ononderhandelbaar' zijn! Dáár gaat godsdienst ten diepste over, namelijk over de onderste fundamenten van onze beschaving, maar iedereen kijkt de andere kant uit: 'Een olifant in de kamer? Waar dan?' Terwijl de Titanic aan het zinken is, gaat de kok verder om de mensen vijfsterren delicatessen te bereiden. Het doet pijn voor de gelovige om zeden en normen te zien verloederen en in vrije val te verkeren, maar er mag niet over gepraat worden. Kwaad mag niet meer 'kwaad' genoemd worden, maar wordt gepresenteerd als 'een andere versie van goed'.

Hoe belangrijk spiritualiteit in onze samenleving is, kan je bijv. afmeten aan hoeveel zendtijd er voor uitgetrokken wordt op tv: bitter weinig dus. Hoeveel zendtijd gaat aan de andere kant naar sport of kookprogramma's, amusement en shows? De triviale dingen des levens krijgen eindeloos veel aandacht en een bijna-religieuze inkleding, en over de wezenlijke dingen worden zedig gezwegen. Als dit in onze cultuur 'politiek correct' is, zegt dat véél over onze cultuur, of niet?

De oude, ambachtelijke eiken kasten van onze cultuur worden weggegooid en bij het groot huisvuil gezet, en vervangen door vezelplaten meubelen: de IKEA-isering van godsdienst is al decennia bezig volgens de leuze 'Stel zelf je geloofspakket samen'. Maar de houdbaarheidsdatum van deze gebricoleerde religies kan niemand garanderen. En tegen dat mensen ontdekken dat ze als zaagsel uit elkaar vallen, weet dan nog iemand wat een voleiken kast is?

Ignace Demaerel